

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitularia Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitulare tertium anni DCCCXIII. sive capitula XLVI. de causis necessariis
Ecclesiae Dei & populo Christiano.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

CAPITVLARE TERTIVM

ANNI DCCCXIII.

S I V E

Capitula XLVI. de causis necessariis Ecclesiæ Dei & populo Christiano, data, ut videtur, Aquisgrani in generali populi conventu anno DCCCXIII. mensè Septembri.

Nunc primum edita ex duobus antiquis codicibus manuscriptis, uno sancti Vincentij Metensis, altero Navarrico.

NOTITIA VEL COMMEMORATIO DE ILLIS
QUÆ ADMONERI DEBENT.

I. **I**N primo capitulo de causis Ecclesiæ, & de illis Dei servis qui ibidem deserviunt, sic habemus quomodo & alij Franci habent. De banno dominico similiter sicut alij Franci habent.

II. Qui hominem Francum occiderit, solidos sexcentos componat ad opus dominicum, & profredo solidos ducentos componat.

III. Qui hominem ingenuum occiderit, solidos ducentos componat, & exinde in dominico tertiam partem componat.

IV. Qui lidum occiderit, solidos centum componat, & exinde in dominico tertiam partem componat.

V. Qui servum occiderit, solidos quinquaginta componat. Exinde in dominico, sicut diximus, tertiam partem componat.

VI. Si quis Comes in suo comitatu occisus fuerit, in tres vveregildos, sicut sua nativitas est, componere faciat.

VII. Si quis Missum dominicum occiderit quando in missaticum directus fuerit, in tres vveregildos, sicut sua nativitas est, componere faciat.

VIII. Si quis Wargengum occiderit, solidos sexcentos in dominico componat.

IX. Si quis hominem ingenuum ad servitium requirit, cum duodecim hominibus de suis proximis parentibus in sanctis juret, & se ingenuum esse faciat, aut in servitium cadat.

X. Qui per hantradam hominem ingenuum dimittere voluerit, in loco qui dici-

tur sanctum sua manu duodecima ipsum ingenuum dimittere faciat.

XI. Qui per chartam aut per hantradam ingenuus est, & se ille foris de eo miserit, tunc ille leodis in dominicum veniat, & suis peculiaris traditum jamdicto domino non fiat.

XII. Qui per chartam ingenuus est, sic debet in omnia pertinere sicut alij Franci.

XIII. Qui de mundeburde aliquid habuerit, ad illum seniore qui eum ingenuum dimiserit sua peculia revertere faciat.

XIV. De quali causa quod sacramentum promiserit, & ad placitum non juraverit, ipsam causam reddere faciat.

XV. Qui propter alium hominem vvadum adhravit, & ipse homo cum damnum incurrere dimittit, ille qui suum vvadum adhravit, de suo omnia componat super noctes septem ille qui precatur adhravire, duplum componere faciat.

XVI. Qui hominem Francum sine culpa ligaverit, solidos duodecim componat, & infredo dominico solidos tres.

XVII. Qui per capillos Francum priferit, solidos duodecim, & in dominico solidos quatuor. Et qui ei sanguinem sine culpa effuderit, solidos duodecim componat, & infredo dominico solidos quatuor.

XVIII. Si quis hominis Franci casam infregerit, solidos duodecim componat, & infredo dominico solidos quatuor.

XIX. Si quis hominis Franci curtem infregerit,

infregerit, solidos sex componat, in domino solidos quatuor, suam manum aut suum pedem aut suum oculum pro quarta parte de sua leode, & in fredo dominico semper de unaquaque re solidos quatuor.

XX. De ingenuo homine in emendatione sua solidos octo, nisi, sicut superius diximus, in fredo dominico solidos quatuor.

XXI. De lido in emendatione solidos quatuor, in fredo dominico solidos quatuor.

XXII. De seruo in emendatione solidos duos, in fredo dominico solidos quatuor.

XXIII. Quicquid involavit, novem geldos componere faciat, & de unoquoque latrocinio in dominico fredo solidos quatuor.

XXIV. De quicquid in casa furaverit, in vviridra solidos septem. De vvarnionem, in vviridra solidos septem. De spadato caballo solidos septem. De seruo solidos septem. De spata septem. De jumento solidos quatuor. De bove solidos duos. De vacca solidos duos. De porcis & vervecibus & animalibus juvenibus & de capris tertiam partem quantum valet in vviridra.

XXV. Quicquid in amore in alterum furatum habent, in duos geldos componere faciat, in vviridra uncias duas, in fredo solidos quatuor. Et quicquid in mafhau furaverit, duos geldos componere faciat, in vviridra uncias duas, in fredo dominico solidos quatuor.

XXVI. Quicquid in amore Frefiones injuste tulerint, per aliud tantum componere faciat in fredo solidos quatuor.

XXVII. Quicquid ad Saxones contra rectum tulerint, cum alio tantum eum emendare faciat in fredo solidos quatuor.

XXVIII. Si quis infra pagum latronem comprehenderit, & ante illum Comitum eum non adduxerit aut ante suum Centenarium, solidos sexaginta componere faciat.

XXIX. Si quis latronem viderit cum furto ambulantem, & cognitum non fecerit, in fredo dominico solidos quatuor componere faciat.

XXX. Si quis in sanctis reliquiis se perjuraverit, manum suam perdat, aut eam redimat quarta parte de sua leode in dominico.

XXXI. Quicquid contra rectum fecerit, cum solidis quatuor in fredo dominico componere faciat.

Tom. I.

XXXII. Si quis cum armis bannitus fuerit, & non venerit ibi, solidos quatuor in fredo dominico componere faciat.

XXXIII. Si quis cum caballo bannitus fuerit, in fredo dominico solidos quatuor componere faciat.

XXXIV. Si quis vvacam aut vvardam dimiserit quando ille Comes ei cognitum fecerit, in fredo dominico solidos quatuor componere faciat.

XXXV. Si quis scclusam dimiserit quando suus Comes ei commendat facere, in fredo solidos quatuor componere faciat. Quando rumpit, & eam emendare noluerit, solidos quatuor in dominico componere faciat.

XXXVI. Quisquis audit arma clamare, & ibi non venerit, in fredo dominico solidos quatuor componere faciat.

XXXVII. Si quis ad pontem publicum bannitus fuerit, & ibi non venerit, solidos quatuor in fredo componat.

XXXVIII. Si quis Comes ad placitum suum hominem bannit, & ibi non venerit, in fredo solidos quatuor componat.

XXXIX. Si quis viam publicam clauserit, in fredo dominico solidos quatuor componat.

XL. Si quis francus homo habuerit filios duos, hereditatem suam de silva & de terra eis dimittat, & de mancipiis, & de peculio. De materna hereditate similiter in filiam veniat.

XLI. De ingenuis hominibus, quomodo aut qualiter ad placitum per bannum debeant venire. Ingenuus si per Comitum aut per Missum suum bannitus fuerit infra comitatum de maxima causa, super noctes quatuordecim ad placitum veniat. Si minor causa extiterit, super noctes septem ad placitum veniat.

XLII. Si quis de lido suo pro aliqua causa in ratione fuerit inventus, super noctes quatuordecim ipsum lidum ad placitum adducat, si senior suus in ipso comitatu est. Si in alio comitatu est, ipse lidus suum seniore ad placitum adducat super noctes viginti quinque. Si in tertio comitatu est, super noctes quadraginta duas. Si in alio ducatu est, super noctes octuaginta quatuor cum suo seniore veniat ad ipsum placitum.

XLIII. De raptu. Si quis ingenuus cum lidis raptum fecerit, cum uno vradio & una manu emendare studeat.

XLIV. Si quis hominem in mordro occiderit, tunc exeat ad iudicium, aut

K K

suus senior per sacramentum eum liberet.

XLV. Si cuius puellam sponfatam alius priferit, solidos ducentos componere faciat, in fredo solidos sexaginta.

XLVI. Si fur de septem latrocinis comprobatus fuerit, exiet ad iudicium. Si

ibi incenderit, tradant eum ad mortem.

Et postea quam ad iudicium ambulaverit, si ibi non incenderit, tunc liceat suo seniori vvadio suo illum adhrare & pro eo emendare ac de morte liberare.

E X P L I C I T.

A D M O N I T I O

De quinque sequentibus Capitularibus.

CAPITVLARIA quinque quæ sequuntur, sunt quidem Karoli Magni, adeoque inter ceteras ejus constitutiones referri debent. Sed quoniam assequi conjectura non potuimus ad quem quaque annum referenda essent, ad postrema Karoli tempora retulimus.

CAPITVLARE PRIMVM INCERTI ANNI

Nunc primùm editum ex schedis doctissimi viri Jacobi Sirmondi Societatis Iesu.

I. **V**T eorum qui ad ordinandum veniunt fides & vita & scientia prius ab Episcopo discutiatur.

II. Vt fugitivi Clerici & peregrini à nullo recipiantur sine commendatitiis literis.

III. Vt Presbyteri, Diaconi, vel ceteri Clerici mulierem extraneam in domo sua non habeant.

IV. Vt monachi & Clerici tabernas non ingrediantur edendi vel bibendi causa.

V. Vt ignota angelorum nomina nec fingantur nec nominentur.

VI. Vt mulieres ad altare non ingrediantur.

VII. Vt canonici libri tantùm legantur in Ecclesia.

VIII. Vt nullus per pecuniam ordinetur.

IX. Vt monachus vel Clericus ad secularia negotia non transeat.

X. Vt Clerici de civitate ad civitatem non transmigrentur.

XI. Vt nullus absolutè ordinetur.

XII. Vt Clerici & monachi in suo proposito permaneant.

XIII. Vt Clerici inter se negotium habentes à suo Episcopo dijudicentur, non à secularibus.

XIV. Vt Clerici & monachi insidias contra pastorem suum non faciant.

XV. Vt loca quæ semel Deo dedicata sunt ut monasteria sint maneant perpetuò monasteria, nec possint ultra fieri secularia habitacula.

XVI. Vt nullus Presbyter contra suum Episcopum superbire audeat.

XVII. Vt Clerici ecclesiastici ordinis, si culpam incurrerint, apud ecclesiasticos judicentur, non apud seculares.

XVIII. Vt qui commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat. Si speciem aliam, eandem speciem quantum dederit accipiat.

XIX. Vt ante viginti quinque annos ætatis nec Diacones ordinentur nec virgines consecrentur.

XX. Vt virgines Deo sacratæ simul habitantes invicem se custodiant, nec passim vagando Ecclesiæ lædant existimationem.

XXI. Vt falsæ nomina martyrum non venerentur.